

WORLD BANK GROUP

ZAPADNI BALKAN REDOVNI EKONOMSKI IZVJEŠTAJ
br. 24 | Jesen 2023.

Ka održivom rastu

BOSNA I HERCEGOVINA

Bosna i Hercegovina

- Uz nastavak usporavanja rasta realnog BDP-a na 1,1 procenat u Q1 2023.g. (u odnosu na isti period prethodne godine (g/g)), u Bosni i Hercegovini se u 2023.g. predviđa dalje usporavanje ekonomske aktivnosti na 2,2 procenta.
- Slabija privatna potrošnja i pad cijena transporta bi za rezultat mogli imati stopu inflacije od 5,8 procenata u 2023.g., što predstavlja značajno usporavanje nakon što je u 2022.g. zabilježeno 14 procenata.
- Očekuje se da će naglo usporavanje izvoza dovesti do povećanja vanjskog deficita u 2023.g. na oko 4,7 procenata BDP-a.
- Tržište rada je karakterizirano smanjenjem nezaposlenosti, naročito među ženama, ali zato što podaci sugerišu da je manje žena tražilo posao.
- Veći poreski prihodi po osnovu veće inflacije su za rezultat imali fiskalni suficit od 0,4 procenta BDP-a u 2022.g., ali u 2023.g. se očekuje povratak deficita, dijelom i zbog općinskih izbora koji će se održati u 2024.g.
- Kako se bude oporavljala privatna potrošnja, kao i potražnja u EU za robom iz BiH, očekuje se rast realnog BDPa od 2,8 procenata u 2024.g. i 3,4 procenta u 2025.g.
- Status kandidata za EU dodijeljen BiH u decembru 2022.g., bi mogao djelovati poticajno na toliko potrebne strukturne reforme. Brže formiranje entitetskih vlada nakon izbora u oktobru 2022.g., nego što je to bio slučaj u prethodnim izbornim ciklusima, daje određenu nadu.

Nedavna ekonomska kretanja

Nakon skoka od 7,4 procenata u 2021. g. zbog oporavka poslije pandemije, u 2022. g. dolazi do usporavanja rasta realnog BDP-a na 3,9 procenata¹. Ekonomska aktivnost se u 2022.g. kontinuirano usporavala s 5,9 procenata u Q1 2022.g. (g/g) na 1,7 u Q4 2022.g. (g/g), uglavnom zbog usporavanja proizvodnje u prerađivačkoj industriji, na strani ponude, te usporavanja domaće finalne potrošnje, na strani potražnje. Taj trend značajnog usporavanja se zadržao i u Q1 2023.g., uz rast realnog BDP-a za jedva 1,1 procenat (g/g). To je bilo uglavnom posljedica smanjenja privatne potrošnje od 0,5 procenata (g/g), obzirom da su se doznake u Q1 2023.g. smanjile za 4,8 procenata u realnom smislu. U međuvremenu, bruto akumulacija kapitala se povećala za 12,6 procenata (g/g),

čime je i dijelom nadomješten pad privatne potrošnje. Međutim, u Q2 i Q3 2023.g. se očekuje povećanje privatne potrošnje, potaknuto rastom realnih plata nakon oporezivanja, od prosječno 17 procenata u periodu od januara do juna 2023.g. Zamah na strani potražnje će, međutim, biti ublažen slabim učinkom industrijske proizvodnje, na strani ponude. Konkretno, industrijska proizvodnja je u periodu januar–juli 2023.g. smanjena za 3,9 procenata, u velikoj mjeri kao posljedica pada prodaje na stranim tržištima, od ukupno 11 procenata, dok je promet na domaćem tržištu smanjen za 2 procenta.

Neto izvoz je u Q1 2023.g. smanjen za -0,3 procenta BDP-a, što predstavlja značajan pad nakon 6,7 procenata BDP-a zabilježenih u Q1 2022.g. Smanjenje neto

¹ Agencija za statistiku BiH, Ekonomska statistika No.2 od 30.06.2023.

izvoza je posljedica gotovo potpunog zastoja i izvoza i uvoza. Preciznije, izvoz se u Q1 2023.g. usporio (u realnom smislu) na 1,7 procenata, nakon skoka od 38,6 u prethodnoj godini, dok je rast izvoza smanjen na 2 procenta (u realnom smislu), nakon skoka od 31,9 procenata godinu ranije. Ovakav neto rezultat izvoza je odraz slabije potražnje iz EU, ali i baznog efekta, imajući u vidu ranije visoke stope rasta u 2022.g. Kad je u pitanju uvoz, niži rast je posljedica smanjenja privatne potrošnje, a, slično kao i kod izvoza, odraz baznog efekta obzirom na veći rast uvoza u Q1 2022.g.

Inflacija je u periodu januar-juli 2023.g. iznosila 8,5 procenata, što predstavlja pad od 3,7 procentnih poena u odnosu na isti period u 2022.g. Inflacija se u julu usporila (g/g) na 4,0 procenata, što predstavlja značajno usporavanje u odnosu na 14,1 procent (g/g) zabilježen u januaru 2023.g. Kretanje inflacije predstavlja rezultat, s jedne strane, uporno visokih cijena hrane, zajedno s visokim cijenama stanovanja, vode, električne energije i plina, te s druge strane naglog pada cijena transporta. Cijene hane su, u periodu januar–jul 2023.g. povećane za 15,5 procenata, u odnosu na 19,3 procenata u istom periodu 2022.g. Cijene transporta su u međuvremenu, smanjene za 12,7 procenta u junu 2023.g. i 13,2 procenta u julu 2023.g. (g/g), što se za period januar–juli pretočilo u negativnu stopu od 2,9 procenta. Obzirom da uticaj nižih cijena transporta smanjuje pritisak na cijene inputa i prisutan je u cijeloj ekonomiji, vjerovatno je da će se stopa inflacije u 2023.g. usporiti na 5,8 procenata.

Ključni indikatori tržišta rada ostaju statični. Sveukupna stopa zaposlenosti (15–89 godina) se u Q1 2023.g. neznatno povećala na 40,1 procenat, dok je stopa nezaposlenosti (15–74 godine) opala na 13,3 procenta, što predstavlja smanjenje od 3,4 procentna poena u odnosu na Q1 2022.g.² Međutim, pad stope nezaposlenosti je rezultat prelaska iz zaposlenosti u neaktivnost, a ne povećanja same zaposlenosti. Sveukupna stopa aktivnosti je, tokom ovog perioda, smanjena za 1 procentni poen. Pad stope nezaposlenosti između Q1 2022.g. i Q1 2023.g. je naročito istaknut među ženama, s iznosom od 4,1 procentni poen, ali to je rezultat većeg smanjenja stope aktivnosti među ženama. Nadalje, stope nezaposlenosti žena ostaju visoke u poređenju s drugim zemljama zapadnog Balkana.

Veći poreski prihodi kao odraz visoke stope inflacije nisu bili praćeni većom nominalnom javnom potrošnjom, što je imalo za rezultat fiskalni suficit u 2022.g. od 0,4 procenta BDP-a.³ Nasuprot tome u 2021.g. je zabilježen deficit od 0,3 procenta BDP-a, a u 2020.g. od 5,2 procenta BDP-a. Fiskalni suficit je rezultat fiskalnog suficita u Federaciji BiH i fiskalnog deficita u RS. Rashodi u oba entiteta su u 2022.g. bili vođeni socijalnim mjerama za ublažavanje uticaja inflacije na domaćinstva i predizbornom potrošnjom, uključujući i povećanje plata i penzija, kao i veće kapitalne rashode. Međutim, u RS su potrošnja na povećanje plata, izdaci za penzije i socijalna davanja bili mnogo veći u smislu BDP-a, nego u Federaciji. Bruto javni dug u BiH je i dalje održiv u iznosu od tek nešto ispod 30 procenata BDP-a.⁴

² U 2021.g. je promijenjena metodologija Ankete radne snage, što otežava direktno poređenje podataka između 2020.g. i 2021.g.

³ Globalni fiskalni okvir BiH za period 2022.-2024.g. i procjene osoblja Svjetske banke; procjene za prvo polugodište 2023.g. se očekuju do kraja septembra 2023.g.

⁴ Centralna banka BiH za 2023.g. (podaci raspoloživi na Panorama web portalu), kalkulacije osoblja Svjetske banke.

Deficit tekućeg računa (CAD) se u 2022.g. povećao na 4,5 procenta BDP-a, s 2,4 procenta u 2021.g., vođen povećanjem robno-trgovinskog deficita. Robno-trgovinski deficit je u 2022.g. porastao za 3,8 procentnih poena na 22,1 procent BDP-a, vođen visokim uvoznim cijenama hrane, goriva i drugih proizvoda, u uslovima snažne domaće potražnje. Veći rast uvoza roba (13,1 procent) je više nego premašio rast izvoza roba (8,8 procenta), koji je takođe bio vođen višim cijenama, naročito metala i električne energije. Na izvoz roba se nadovezuje i jači izvoz usluga zahvaljujući oporavku turizma. Priliv od putovanja u iznosu od 5,8 procenta BDP-a u 2022.g. je premašio pred-pandemijske prilive, koji su u 2019.g. bili dostigli 3,2 procenta BDP-a. Doprinos neto doznaka je ostao isti kao i u 2021.g. u ukupnom iznosu od 7,8 procenta BDP-a, dok se primarni bilans prihoda popravio. Nakon usklađivanja s računom kapitala, CAD je u 2022.g. iznosio 3,8 procenta BDP-a, od čega su dvije trećine finansirane neto prilivom direktnih stranih investicija (FDI), koji je iznosio 2,5 procenta BDP-a. Odlivi investicionog portfelja od 0,4 procenta BDP-a, bili su više nego nadoknađeni prilivom ostalih investicija od 0,9 procenta BDP-a. Među njima su dominirali trgovinski krediti, dok je neto povlačenje sredstava vladinih zajmova značajno smanjeno.

Preliminarni podaci ukazuju na poboljšanje CAD-a, kako se u Q1 2023.g. robno-trgovinski deficit smanjio, a suficit usluga povećao. To je za rezultat imalo deficit deviznog računa u Q1 2023.g. od 3,6 procenta BDP-a, u odnosu na 4 procenta u Q1 2022.g. Ipak, kako privatna potrošnja jača, očekuje se da će se CAD povećati na 4,7 procenta BDP-a. To bi se trebalo finansirati u velikoj mjeri neto prilivom FDI, koji se znatno poboljšao u Q1 2023.g., na

3,6 procenta BDP-a, što predstavlja povećanje od 1,6 procentnih poena u odnosu na isti period 2022.g.

Bankarski sektor je dobro kapitaliziran i profitabilan. Banke su likvidne i profitabilne, s nenaplativim zajmovima (NPL) na najnižem nivou tokom decenije (4,1 procenta u Q2 2023.g.). Nije došlo do direktnog prenošenja finansijskog stresa iz naprednih ekonomija, zahvaljujući ograničenom oslanjanju na međunarodno i korporativno finansiranje, te fiksnim prihodima u aktivi BiH banaka.

Izgled i rizici

Procjenjuje se da će u BiH u 2023.g. doći do daljeg usporavanja rasta realnog proizvoda na 2,2 procenta, vođenog sporijom privatnom potrošnjom i sporijim izvozom. U srednjoročnom periodu se očekuje rast realnog BDP-a od 2,8 procenta u 2024.g. i 3,4 procenta u 2025.g., kako privatna potrošnja bude ponovo dobivala zamah, vođena povećanjem realno raspoloživog prihoda. Tokom 2024.–2025.g. se očekuje stabilizacija inflacije na oko 2 procenta godišnje na krilima nižih cijena transporta, odnosno u skladu s inflacijom prije pandemije. Snažniji izvoz uslijed postepenog oporavka rasta u EU će vjerovatno biti premašen većim uvozom potrošačkih dobara, što će za rezultat imati dalje povećanje CAD-a s 4,7 procenta BDP-a u 2023.g. na 5,1 procenta do 2025.g.

Povratak fiskalnog suficita u 2022.g. će vjerovatno biti kratkog vijeka, obzirom na predstojeće opšte izbore u 2024.g. U 2023.g. i 2024.g. se očekuju sveukupno veći izdaci za plate, penzije i socijalna davanja, obzirom da su vladine mjere iz 2022.g. trajnog karaktera.

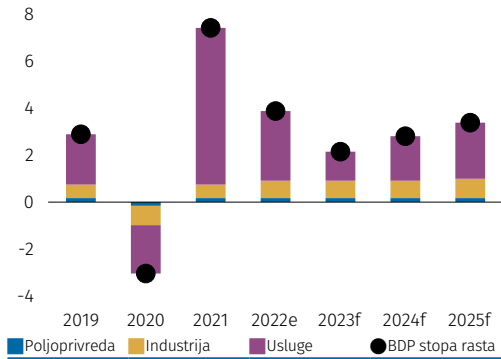
Potrošnja će se dalje povećati kao dio rashoda vezanih za lokalne izbore. Ipak, očekuje se da će se do 2025.g. fiskalno stanje opet uravnotežiti. Očekuje se da će javni dug u periodu 2023.–2025.g. ostati na održivom nivou ispod 30 procenata BDP-a, iako se nivo duga u dva entiteta značajno razlikuje.

Po završetku opštih izbora u oktobru 2022.g. i formiranja entitetskih vlada, za kreatore politike u BiH je pravo vrijeme da se fokus usmjeri na program strukturnih reformi i ispunjavanje prioriteta za pristup EU. U tom smislu, od potrebnih 14 uslova—koji predstavljaju dio evropskog paketa na koji se često poziva, parlamenti su nedavno ispunili tri. Riječ je o zakonima kojima se uređuje slobodan pristup informacijama na nivou BiH, ljudska prava i uloga sudova.

Izgledom dominiraju negativni rizici. Produženi tržišni poremećaji nakon pandemije i neizvjesnosti uzrokovanih ratom u Ukrajini, bi mogli imati negativan zbirni uticaj na potražnju kroz smanjeno povjerenje potrošača i poslovne zajednice. Nadalje, oporavak EU ostaje slab, što potencijalno može imati negativan uticaj na izvoz iz BiH, osim kod izvoza energije. Slabljenje tržišta rada širom EU, naročito u Njemačkoj, moglo bi uticati na smanjenje priliva doznaka, koje podržavaju privatnu potrošnju. Konačno, geopolitički rizici bi mogli dalje otežati domaći politički dijalog uz negativne posljedice po toliko potrebne strukturne reforme.

U 2023.g. se očekuje usporavanje rasta BDP-a.

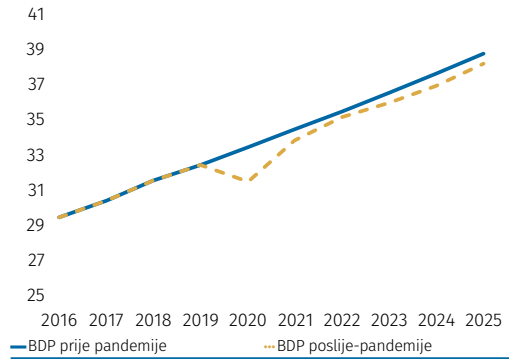
Doprinos rastu, pp BDP-a

Izvor: Agencija za statistiku BiH; Svjetska banka.

Nije vjerovatno da će se putanja post-kriznog rasta poklopiti s putanjom rasta prije krize.

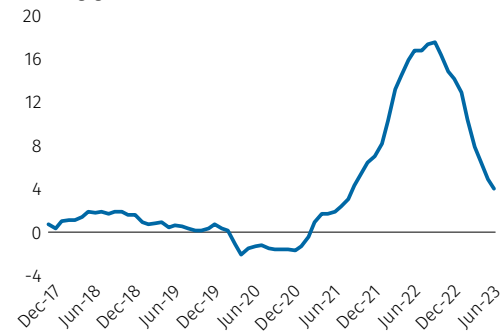
u 000 KM, 2015.g.

Izvor: Procjene osoblja Svjetske banke.

Inflacija potrošačkih cijena i cijena hrane nastavlja silazni trend u Q1 2023...

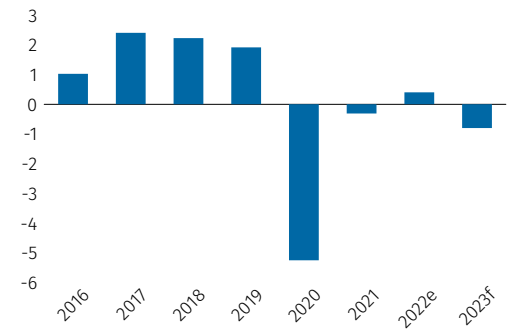
Procenat g/g

Izvor: Agencija za statistiku BiH; Svjetska banka.

...dok se u 2023.g. očekuje povećanje fiskalnog deficita, uprkos većim prihodima kao rezultat inflacije.

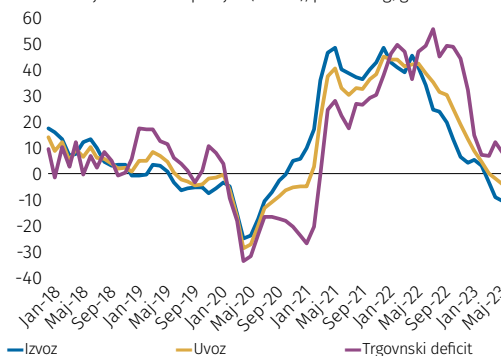
Procenat BDP-a

Izvor: Fiskalni vlasti BiH; procjene osoblja Svjetske banke.

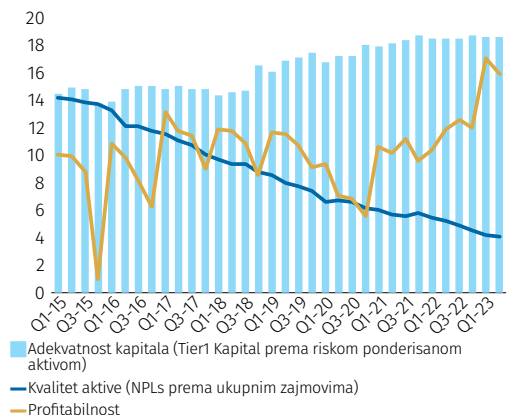
Robno-trgovinski deficit se povećao.

Realni tromjesečni klizni prosjek (3mma), procenat g/g

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH; Svjetska banka.

NPL-ovi u portfeljima poslovnih banka su u kontinuiranom padu.

Izvor: Centralna Banka BiH; kalkulacije Svjetske banke.

BOSNA I HERCEGOVINA Izabrani ekonomski indikatori	2020	2021	2022	2023e	2024f	2025f
Rast realnog BDP-a (procentat)	-3,0	7,4	3,9	2,2	2,8	3,4
Struktura (procentni poeni):						
Petrošnja	-	-	2,7	1,9	2,2	2,6
Investicije	-	-	3,5	1,9	0,7	0,4
Neto izvoz	-	-	-2,3	-1,6	-0,1	0,5
Izvoz	-	-	3,5	1,5	2,1	2,3
Uvoz (-)	-	-	5,8	3,1	2,2	1,9
Inflacija potrošačkih cijena (procent, prosjek perioda)	-1,1	2,0	14,0	5,8	2,5	0,9
Javni prihodi (procent BDP-a)	41,6	41,1	40,1	40,7	41,0	41,5
Javni rashodi (procent BDP-a)	46,8	41,3	39,7	41,5	40,9	41,5
Od čega:						
Rashodi za plate (procent BDP-a)	11,3	10,3	10,3	10,8	10,6	10,3
Socijalne naknade (procent BDP-a)	15,9	14,6	17,4	17,7	18,6	19,2
Kapitalni rashodi (procent BDP-a)	5,1	3,5	3,5	3,7	3,1	3,4
Fiskalni bilans (procent BDP-a)	-5,2	-0,3	0,4	-0,8	0,0	0,0
Primarni fiskalni bilans (procent BDP-a)	-4,5	0,3	1,0	0,1	0,9	0,9
Javni dug (procent BDP-a)	36,1	34,0	29,3	27,6	27,0	26,3
Javni i javno garantirani dug (procent BDP-a)	38,8	37,6	31,5	29,5	29,2	28,5
Od čega: Vanjski (procent BDP-a)	30,4	29,5	24,9	23,3	22,6	22,0
Izvoz roba (procent BDP-a)	27,1	32,5	35,4	36,9	36,4	35,8
Uvoz roba (procent BDP-a)	45,2	50,8	57,5	59,0	58,0	57,5
Neto izvoz usluga (procent BDP-a)	4,3	6,6	7,9	8,2	7,7	7,3
Trgovinski bilans (procent BDP-a)	-13,7	-11,8	-14,2	-13,9	-14,0	-14,3
Neto priliv doznaka (procent BDP-a)	7,3	7,8	7,8	7,4	7,2	7,1
Bilans tekućeg računa (procent BDP-a)	-3,2	-2,4	-4,5	-4,7	-4,8	-5,1
Neto prili direktni stranih investicija (procent BDP-a)	1,8	2,3	2,5	2,4	2,4	2,3
Vanjski dug (procent BDP-a)	69,7	62,4	60,5	60,0	59,1	57,4
Realni rast privatnih kredita (procentat, prosjek perioda)	1,3	-0,3	-8,1	-	-	-
Nenaplativi zajmovi (procent bruto zajmova, kraj perioda)	6,1	5,8	5,4	-	-	-
Stopa nezaposlenosti, (prosjek perioda)	15,9	17,4	15,4	-	-	-
Stopa nezaposlenosti mladih (procentat, prosjek perioda)	36,6	38,2	35,0	-	-	-
Stopa učestvovanja u radnoj snazi (procentat, prosjek perioda)	47,7	48,0	47,6	-	-	-
BDP po stanovniku, PPP (tekući međunarodni \$)	15.337	17.377	17.898	18.345	18.896	19.557

Izvori: Statističke agencije zemlje, procjene i projekcije osoblja Svjetske banke.
Biljeska: e-procjena, f-prognoza, -* nije dostupno

Zapadni Balkan Redovni Ekonomski Izveštaj
br. 24 | Jesen 2023.

Potražite ovaj izvještaj online:
www.worldbank.org/eca/wbrer